11.11.2024

UN Women Suomen lausunto ulkoasiainvaliokunnalle asiasta
VNS 4/2024 vp Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko

UN Women Suomi kiittää ulkoasianvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteosta (VNS 4/2024 vp).

UN Women Suomi on suomalainen kansalaisjärjestö ja UN Womenin kansallinen komitea. Yhdistyksen tarkoituksena on tukea UN Womenin mandaattia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi ja kerätä varoja UN Womenin työhön.

Kansainväliset sitoumukset ja kehitysyhteistyö ovat edistäneet globaalia kehitystä merkittävästi: tällä hetkellä enemmän tyttöjä on koulussa kuin koskaan aiemmin, lapsiavioliittojen määrä on vähentynyt merkittävästi, naisten lukutaitoprosentti on kohonnut, enemmän naisia käy töissä kuin aiemmin, äitiyskuolleisuusaste on laskenut, naisten osallisuus poliittiseen päätöksentekoon on kasvanut kaikilla tasoilla – ja viimeisen 25 vuoden aika on säädetty globaalisti yli 300 tasa-arvoa edistävää lakia ja näin parannettu miljoonien naisten ja tyttöjen asemaa.

Vaikka tasa-arvo on kansainvälisten sopimusten ytimessä, se ei ole toteutunut vielä yhdessäkään maailman maassa. Naiset ovat edelleen miehiä köyhimpiä, lukutaidottomimpia, eikä heillä ole tasaveroisia mahdollisuuksia saada terveydenhoitoa, kouluttautua tai osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja päätöksen tekoon.

Nykyisellä tahdilla voi kestää lähes 300 vuotta, ennen kuin sukupuolten välinen tasa-arvo saavutetaan. Maailmanlaajuiset kriisit, kuten koronapandemia, aseelliset konfliktit ja ilmastonmuutos, sekä hyökkäykset naisten seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin pahentavat sukupuolten välisiä eroja entisestään. Köyhyys on sukupuolittunutta, sillä syrjivät rakenteet ja normit rajoittavat naisten mahdollisuuksia ansaita ja omistaa varallisuutta. **Yksi kymmenestä naisesta elää äärimmäisessä köyhyydessä**. Ellei nykyisiä suuntauksia muuteta, arvioltaan 342,4 miljoonaa naista ja tyttöä tulee elämään äärimmäisessä köyhyydessä vuonna 2030 ja Saharan eteläpuolisessa Afrikassa äärimmäisessä köyhyydessä elävien naisten ja tyttöjen määrä tulee kasvamaan.

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon **painotus on selkeästi taloussuhteissa**. Silmiinpistävää on, että kestävä kehitys, rauha, köyhyyden poistaminen ja ihmisoikeusperustaisuus ovat hauraasti mukana. Agenda 2030:n tavoitteena on toteuttaa ihmisoikeudet kaikille, ja periaatteen, jonka mukaan ketään ei saa jättää jälkeen, on oltava kaikkien ponnistelujen perustana. Agenda2030 velvoittaa kaikkia valtioita toimimaan kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomi on sitoutunut tavoitteiden saavuttamiseen niin kotimaassa kuin kansainvälisessä yhteistyössä.

Suomen UN Women ry
Finlands UN Women rf
National Committee for
UN Women in Finland

Työpajankatu 10 A, 4. krs
00580 Helsinki
FINLAND
unwomen.fi

Puh./Tel. +358-50 4663 953
Nordea FI43 1270 3000 0182 88
Y-tunnus 0490231-9
toimisto@unwomen.fi

Näistä syistä **on huolestuttavaa, että talkyt-selonteossa ei mainita kestävän kehityksen saavuttamista kehityspolitiikan tavoitteena, eikä tätä mainita toimenpiteissä lainkaan**. Huolta herättää myös **kehitysyhteistyön ehdollisuus**. Kehitysyhteistyön ehdollistaminen on ongelmallista, koska sitä tehdään usein maissa, joissa tuetaan demokratiakehitystä ja oikeusvaltiota juuri haavoittuvimmassa asemassa olevien, kuten naisten ja vähemmistöjen, hyväksi. Näillä ihmisillä ei ole vaikutusvaltaa maansa poliittisiin päätöksiin tai kansainvälisiin konflikteihin. Onkin tärkeää, että ehdollistaminen ei koske kansalaisjärjestöjen, kuten naisjärjestöjen, työtä.

Uudessa selonteossa keskeisimpiä muutoksia on **kansainvälisen kaupan ja kehitysyhteistyön tuominen lähemmäs toisiaan**. Kestävän kehityksen tavoitteita ei voida saavuttaa ilman yhteistyötä yksityisen sektorin kanssa. Jotta onnistutaan tekemään tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia edistävää kauppapolitiikkaa ja vienninedistämistä, keskeistä on **läheinen yhteistyö järjestöjen**, kuten YK:n tasa-arvojärjestö UN Womenin, kanssa ja heidän asiantuntijuutensa hyödyntäminen. Tästä hyvänä esimerkkinä UN Womenin suomalaisyrityksille tarjoamat yhteistyömahdollisuudet mm. tasa-arvotilastojen, naisten taloudellisen voimaannuttamisen ja ilmastokestävän maatalouden saralla.

On hienoa, että Suomi on jatkossakin sitoutunut toimija **naisten ja tyttöjen oikeuksien** edistämisessä maailmanlaajuisesti. Talkyt tunnustaa naisten ja tyttöjen oikeudet sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeudet osana yhdenvertaisuutta ja keskeisinä välineinä köyhyyden vähentämiseksi, työllisyyden edistämiseksi ja talouskasvun tukemiseksi. Naisten oikeus päättää omasta kehostaan on keskeinen edellytys tasa-arvon toteutumiselle.

Talkyt-selonteko ei onnistu huomioimaan sukupuolinäkökulmaa läpileikkaavasti, näin on erityisesti kauppapolitiikan kohdalla. On olemassa riski, että sukupuolten tasa-arvon edistämisen tavoitteet jäävät taka-alalle, jos niitä ei systemaattisesti huomioida kauppapolitiikassa ja taloussuhteissa.

Erityisesti, kun **kehitysyhteistyömäärärahoja supistetaan**, on keskeistä, että Suomi keskittää resurssinsa työhön, joka edistää kestävää kehitystä, tasa-arvoa ja rauhaa.

Hallitusohjelmassa päätetyt **merkittävän suuret leikkaukset kehitysyhteistyöstä eivät saa vaarantaa työtä naisten aseman vahvistamisen eteen**. Sukupuolten tasa-arvon ja naisten aseman vahvistaminen ei ole vain moraalisesti oikein, vaan se on lisäksi avain yhteiskuntien vakauteen ja hyvinvointiin. Ilman tasa-arvon saavuttamista ei ole mahdollista päästä kestävän kehityksen tavoitteisiin. On keskeistä, että tasa-arvon edistäminen kulkee läpileikkaavasti mukana kaikessa Suomen kehitys- ja kauppapolitiikassa.

Leikkaukset kaventavat Suomen kehityspoliittista läsnäoloa maailmalla ja voivat vähentää vaikutusmahdollisuuksia kansainvälisissä järjestöissä, ellei varoja kohdenneta oikein. Kyseessä on keskeinen asia: kehitysyhteistyön rahoituksen kaventuminen voi heikentää Suomen mahdollisuuksia tulla valituksi YK:n turvallisuusneuvoston vaihtuvaksi jäseneksi.

Tästä syystä onkin merkittävää, että Suomi talkyt-selonteon mukaan edistää **keskeisten YK-järjestöjen** kautta ulkopoliittisia tavoitteitaan ja arvojaan. Se, että **Suomi jatkaa sitoutunutta**

tukeaan YK:n tasa-arvojärjestö UN Womenille, Generation Equality-aloitteelle ja YK:n väestörahastolle UNFPAlle, on kapenevien resurssien kannalta erittäin keskeistä. Näin toteutuu naisten ja tyttöjen aseman keskiöön nostaminen, YK-järjestelmän tukeminen ja monenkeskiseen yhteistyöhön sitoutuminen.

Tasa-arvoa edistävään YK-vetoiseen työhön sitoutuminen on tärkeää myös siksi, että **naisten oikeudet tarvitsevat vahvoja tukijoita**, jollainen Suomi on historian valossa ollut. Ympäri maailmaa kasvava vastareaktio naisten oikeuksia vastaan on vakava uhka sukupuolten tasa-arvolle. Naisten oikeuksien taantuminen näkyy lisääntyvänä syrjintänä kaikilla aloilla ja tasoilla, rankaisevina lakeina ja politiikkatoimina ja erityisesti naisten kansalaisvapauksien vähenemisenä. Tarvitaan rohkeita ja kunnianhimoisia toimia, joilla voidaan murtaa vakiintunut maailmanlaajuinen sukupuolten epätasa-arvo. **UN Womenin Generation Equality** -aloite, jonka johtoroolissa Suomi on, tarjoaa tällaisen koko yhteiskuntaa koskevan lähestymistavan, jolla vastataan myllerrykseen ja kriiseihin ja nopeutetaan konkreettista edistystä. Tuloksina globaalista kampanjasta ovat sitoumusten saavuttaminen, vastuuvelvollisuuden varmistaminen ja kansainvälinen yhteistyö. Myös Suomen koordinaatioon on taattava riittävät resurssit niin ulkoministeriöön kuin järjestöillekin – näin voidaan aktivoida mukaan myös yrityssektoria talkyt-selonteon tavoitteiden mukaisesti.

Teknologia ja innovaatiot voivat oikein hyödynnettyinä edistää sukupuolten tasa-arvoa merkittävästi. Teknologian ja innovaatioiden hyödyntäminen tasa-arvon edistämisessä on Suomelle tärkeä vahvuusalue, ja Suomen johtorooli UN Womenin Generation Equality -aloitteessa teeman osalta on hyvä esimerkki tästä. Suomi hyötyy teeman osalta profiloitumisessa niin kauppa- kuin kehityspolitiikassa. Työ on kuitenkin vasta alussa, ja Suomen on tärkeää säilyttää asemansa edelläkävijänä tasa-arvoa tukevissa teknologioissa ja innovaatioissa.

YK:n tasa-arvojärjestö UN Women on maailman johtava naisten ja tyttöjen voimaannuttamista ja ihmisoikeuksia ajava järjestö. UN Womenilla on yli 200 kehityshanketta yli 100 maassa. UN Women edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa ja vahvistaa naisten ja tyttöjen ihmisoikeuksia ja asemaa globaalisti. UN Womenin työn keskiössä on:

- naisiin kohdistuvan väkivallan vastainen työ
- naisten taloudellinen osallistuminen ja toimeentulo
- naisten osallistuminen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon
- naisten ja tyttöjen tukeminen konflikteissa, katastrofeissa ja rauhanrakennuksessa.

UN Women on Suomelle tärkeä kumppani, mutta niin on myös Suomi UN Womenille: **Suomi on ollut koko UN Womenin olemassaolon ajan sen viiden suurimman rahoittajan joukossa** ja useana vuonna suurin rahoittaja. Suomella on järjestössä vankka rooli, joka on tullut pitkäaikaisen sitoumuksen myötä: vuoden 2023 alusta alkaen UN Womenin johdossa on varapääjohtajana ollut suomalainen Kirsi Madi. Onkin erittäin vahva viesti Suomelta, ettei UN Womenin rahoitusta olla leikattu ja sitoutuminen pysyy aiemman tasoisena. Tämä on linjassa Suomen arvojen kanssa ja

järkevää resurssien käyttöä: näin osoitetaan sitoumus niin tasa-arvotyölle kuin myös YK-järjestelmälle.

UN Womenin työtä tukemalla Suomi myös edistää seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistamista: UN Women kannattaa tarmokkaasti seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien yleistä saatavuutta ja painottaa, että naisilla on oikeus päättää vapaasti seksuaalisuuttaan koskevista asioista. UN Womenin lähestymistapa aiheeseen perustuu sukupuolten tasa-arvon ja naisten vaikutusvallan lisäämiseen. YK:n tasa-arvojärjestö työskentelee palvelujen saannin esteiden poistamisen eteen sekä epätasa-arvoisten sosiaalistennormien ja asenteiden muuttamiseksi. Lisäksi UN Women pyrkii sisällyttämään teemat lakeihin ja niiden käytäntöihin, ohjelmiin ja talousarvioihin sekä vahvistaa naisten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti yhteisöisään ja tiedostamaan ja vaatimaan oikeuksiaan.

On arvokasta, että Suomi jatkaa pitkän aikavälin linjaansa paitsi naisten ja tyttöjen aseman vahvistamiseksi, myös **vammaisten henkilöiden, alkuperäiskansojen** ja **sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen** sekä **muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden** oikeuksien edistämiseksi ja puolustamiseksi. Nämä kaikki teemat näkyvät UN Womenin työssä keskeisesti ja ovat linjassa intersektionaalisen lähestymistavan kanssa. On myös tärkeää, että Suomi tukee ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon linjan mukaisesti **naisihmisoikeuspuolustajien ja naisjärjestöjen** toimintamahdollisuuksien vahvistamista, vaikka tätä ei ole erikseen talkyt-selonteossa nostettu esiin.

Jotta Suomi voi vastaisuudessakin toimia uskottavasti monenkeskisessä järjestelmässä, olisi erittäin tärkeää, että Suomi pyrkisi **kehitysyhteistyörahoituksen osalta tavoittelemaan kansainvälisten sitoumusten mukaisesti 0,7 % BKTL-osuutta** sekä sitä, että **vähintään 85 %** uusista kehitysrahoituksella toteutetuista toimista **tulisi sukupuolten tasa-arvoa edistäviä tavoitteita**.

On hyvä, että Suomi pyrkii tukemaan kehittyvien maiden talouskasvua, omavaraisuutta ja taloudellista riippumattomuutta**.** On kuitenkin varmistettava, että **tämä työ ei ole ristiriidassa kehityspoliittisten tavoitteiden ja arvojen kanssa**. Huolestuttavaa on, että kauppapolitiikkaa ei talkyt-selonteossa käsitellä kestävän kehityksen näkökulmasta sen tavoitteiden ja seurannan osalta. Selonteosta ei käy ilmi, mitä kauppaa tukeva kehitysyhteistyön rahoitus tulee olemaan ja miten talkytin piirissä oleva yritystoiminta poikkeaa muusta yritystoiminnasta kehittyvissä maissa. Toimien ja tavoitteiden tulisi olla johdonmukaisia ja nyt jää epäselväksi mm. kuinka työntekijöiden oikeuksien toteutuminen ja ilmastopoliittiset tavoitteet huomioidaan.

Kehitysyhteistyömäärärahalla tuettavalla kauppa- ja yritystoiminnalla tulisi olla vahva linkki kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttamiseen. Tämä ei tapahdu itsestään, ellei kaupalle aseteta kestävää kehitystä edistäviä tavoitteita. Lisäksi on tärkeää, että myönnetään, etteivät selonteon mukaiset kauppasuhteet ole lähtökohtaisesti tasa-arvoisia kehittyvien maiden kanssa.

On huolestuttavaa, että yritysten yhteiskuntavastuun edistäminen puuttuu selonteosta. Suomalaiset yritykset eivät automaattisesti toimi eettisesti kestävästi. **Julkisella rahoituksella tuettavaa**

11.11.2024

kaupallista toimintaa tulisi ohjata selkeillä vastuullisuusvelvoitteilla. Vaikka EU-säätely yritysvastuun osalta onkin esimerkillisesti vahvistunut, ei se valitettavasti koske kaikkia yrityksiä.

Kauppaa ja kehitystä voidaan edistää yhdessä vain, jos niillä on yhtäläiset tavoitteet, raamit ja ehdot. Muuten kauppaa saatetaan käydä ainoastaan talouden ehdoilla. Suomen kaupallis-taloudellisten suhteiden on edistettävä aidosti tasa-arvoa ja kestävää kehitystä.

On erittäin kannustettavaa, että Suomi haluaa edistää naisten ihmisarvoisia työpaikkoja. Tämä on yksi UN Womenin työn neljästä peruspilarista. Naisten taloudelliseen voimaannuttamiseen investoiminen on suora tie kohti sukupuolten tasa-arvoa, köyhyyden poistamista ja osallistavaa talouskasvua. **Jos naisilla ja miehillä olisi sama rooli työmarkkinoilla parantaisi se maailman BKT:ta 26 %.** Jo nyt naiset antavat valtavan panoksensa talouksille, niin yrityksissä, maataloudessa, yrittäjinä tai työntekijöinä sekä tekemällä palkatonta hoitotyötä kotona. Se, että selonteossa nostetaan esiin pienten ja keskisuurten yritysten tarpeiden tukeminen on tasa-arvon kannalta myönteistä, sillä naiset työskentelevät erityisesti näissä yrityksissä.

Köyhyys, syrjintä ja hyväksikäyttö koskettavat naisia kuitenkin suhteettoman paljon. Sukupuoleen perustuvan syrjinnän vuoksi naiset päätyvät usein epävarmoihin ja matalapalkkaisiin työpaikkoihin, ja heitä on vain pieni vähemmistö johtavassa asemassa olevista henkilöistä. Näistä lähtökohdista on hyvä, että Suomen kauppapolitiikka pyrkii edistämään naisten ihmisarvoisia työpaikkoja ja toteuttaa tätä myös rahoittamalla UN Womenin työtä.

Lopuksi on todettava, että **kansalaisjärjestöjen rooli yritystoiminnan ja kehitysyhteistyön yhteen tuojana on haasteellinen, kun ulkoministeriön yritysvastuuta tukevia rahoitusinstrumentteja on lakkautettu**. Järjestöissä on paljon osaamista teeman parissa, mutta jatkuva resurssipula estää fokusoitumista aiheen pariin, mikäli rahoitusta ei ole saatavilla.

Toiminnanjohtaja Jaana Hirsikangas, jaana.hirsikangas@unwomen.fi, 050 3414 706
Vaikuttamistyön asiantuntija Linda-Lotta Luhtala, linda-lotta.luhtala@unwomen.fi, 050 4133 052